

А. О. Пантелеймоненко, д. е. н., професор
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі», м. Полтава
panandriy@ukr.net

СПЕЦІАЛЬНІ РЕКРЕАЦІЙНІ КООПЕРАТИВИ: ДОСВІД ШТАТУ ІЛЛІНОЙС (США)

Поняття рекреація за своїм змістом є активним відпочинком, що у широкому розумінні охоплює різноманітні види людської діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих та соціальних потреб, сукупність явищ і відносин, що виникають при використанні вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної, культурно-розважальної діяльності людей на спеціальних територіях, у тому числі розташованих поза населеним пунктом, який є місцем їх постійного проживання. Це зміна виду діяльності, пов'язана з розвагами, відпочинком, що характеризують відповідний простір [2, с. 13–14].

Показником соціальної результативності функціонування сфери рекреації (як і туризму) є наявність об'єктів необхідної інфраструктури, їх доступність та масштаби охоплення оздоровчими послугами різних категорій населення, передусім дітей і людей з особливими потребами. Проте, за результатами аналізу науковців слід констатувати, що розвиток рекреаційно-туристичної сфери в Україні характеризується загалом негативними тенденціями. Безумовно це тісно пов'язано із загальним незадовільним станом української економіки, що обумовлює низький рівень особистих доходів населення [2, с. 92].

При цьому світова практика знає приклади державно-приватного партнерства, коли для формування рекреаційної інфраструктури витрати беруть на себе держава та місцеві громади, залучаючи всіх зацікавлених громадян. Кошти мобілізуються не тільки з державного та місцевого бюджетів. Активну участь у формуванні необхідної інфраструктури бере населення шляхом участі в рекреаційних обслуговуючих кооперативів.

Яскравим прикладом такої практики є досвід функціонування так званих спеціальних рекреаційних асоціацій, що за статусом є кооперативами, які активно діють в штаті Іллінойс (США). Аналізуючи такий досвід, передусім слід зауважити, що штат

Іллінойс є п'ятим за населенням (за переписом 2010 р. – 12 830 632 осіб) у США та першим на Середньому Заході. Межує з озером Мічиган [1]. Ця обставина є прекрасною основою для активного відпочинку населення.

Історія започаткування названих кооперативів свідчить про те, що 1969 р., після тривалих дискусій, сенатору Х. Фавеллу вдалося пролобіювати затвердження необхідного законодавства, що дозволило організовувати спеціальні рекреаційні асоціації (СРА) [5]. Згідно американського законодавства спеціальна рекреаційна асоціація – це кооператив, утворений двома або більше парковими округами або муніципалітетами, які об'єдналися для надання відпочинку їхнім інвалідам [6].

Ці установи пропонують широкий спектр лікувально-оздоровчих програм, включаючи: спортивні, фітнес, соціальні, культурні та мистецькі клуби, а також денні табори, спеціальні заходи на період вихідних та відпустки [6]. Подібно до районних парків та селищних закладів, програми пропонуються цілорічно в парковій або сільській місцевості, а також з використанням приватних та культових об'єктів, таких як театри, боулінг, церкви тощо [4]. Кооперативні послуги розраховані на різні цільові та вікові групи з різним рівнем здібностей [3].

Завдяки спільному фінансуванню членів-співвласників та держави спеціальні рекреаційні асоціації мають власні приміщення клубного типу з розміщеним там офісом, інше рухоме і нерухоме майно. Зокрема, названі кооперативи здійснюють придбання інвалідних візків, транспортних засобів та іншого адаптивного обладнання. Крім того вони пропонують скористатися транспортним засобом, який здійснить перевезення людей на відпочинок. Надання послуг забезпечує персонал з відповідною освітою та належною підготовкою, здатний задовольнити потреби інвалідів [3].

Про популярність спеціальних рекреаційних асоціацій свідчить їх постійна позитивна динаміка. Так, якщо у 2010 р. у штаті Іллінойс діяло 28 названих кооперативів для відпочинку, що обслуговували 188 громад, то в 2012 р. їх було вже 29, і охоплювали вони 195 громад. На початку 2017 р. в штаті Іллінойс функціонувало 33 спеціальні кооперативи, що обслуговували вже 210 громад [4–6].

Підводячи підсумок вище сказаному можна констатувати, що кооперативний досвід спеціальних рекреаційних асоціацій шта-

ту Іллінойс (США) є безумовно важливим як для міжнародної практики, та може бути використаний в Україні при підготовці обласних і міських програм підтримки людей особливими потребами. Цінність такого досвіду у дольовому фінансуванні формування рекреаційної інфраструктури, що є важливим в умовах нестабільності української економіки.

Список використаних джерел

1. Іллінойс // Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B9%D1%81>. – Назва з екрана.
2. Котенко Т. М. Соціальний вимір розвитку рекреації та туризму / Т. М. Котенко // Дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи, 2016. – 240 с.
3. Definition of a Special Recreation Association (SRA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/test/Desktop/What%20is %20a%20SRA.pdf](file:///C:/Users/test/Desktop/What%20is%20a%20SRA.pdf). – Назва з екрана.
4. Special Recreation Associations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dailyherald.com/article/20111102/news /711029995 />. – Назва з екрана.
5. Special Recreation Associations in Illinois [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nwsra.org/ns/about/facts.asp>. – Назва з екрана.
6. Special Recreation Cooperatives in Illinois [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsc.uic.edu/wp-content/uploads/2017/11/Illinois-Special-Recreation-Cooperatives.pdf>. – Назва з екрана.

*С. Р. Паска, д. е. н., професор;
А. О. Насідка, студент
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
alinanasidka@ukr.net*

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Туризм є однією з пріоритетних галузей розвитку в усіх регіонах України. Івано-Франківська обл., яка зосередила на своїй території 17,4 % природного рекреаційного потенціалу України,